

Píseň: S356 - Ambrožova ranní píseň + **modlitba;** **Čtení:** Ex 20, 1-2+7 + Jr 28, 1-17

Milí přátelé,

minulý týden jsme se věnovali druhé tóře („zákonu“ či „směrovce“) ke svobodě: „Nezobrazíš si Boha.“ Hovořili jsme o tom, že základním rozměrem byl zákaz magické manipulace s Hospodinem skrze jeho zpodobení. Když máme sošku, můžeme božstvo přivolávat, snadněji ho přemluvíme nebo ohneme ke své vůli. Alespoň se tak člověk ve své pýše domnívá.

Teprve pozdějším významem je opatrnost při „zpodobování“ Boha také slovy, myšlenkami či jinak. Jakékoli naše mluvení o Bohu je vždy jen lidské, a tak zcela nedostatečné k uchopení nebo popsání objektu Bůh. Tak Hospodin svět a jazyk stvořil, tak to má být. Je to tedy zcela v pořádku. Dal se nám poznat ze své svobody a lásky, nikoli z našeho důmyslu a důležitosti.

Manipulace

Podobně i dnešní směrovka. I zákaz zneužívání¹ Božího jména má v první řadě bránit automatické a přirozené snaze člověka manipulovat a zneužívat. Bůh nám své jméno zjevil svobodně (Ex 3, 14 atd.), ale pravděpodobně jsme ho nikdy neuměli vyslovit. A pokud, pak je vokalizace tohoto jména již po tisíciletí zapomenuta. Což je dobře.

Avšak ne nadarmo už židé vyprávějí, že když Hospodin předal Israelcům tuto směrovku, celá země se zatřásla. Neboť právě tato patří k nejporušovanějším. A tak k těm, kterých se lidé často bojí. Ne úplně oprávněně.

Jméno

Znát něčí jméno totiž znamená mít nad daným objektem moc. Ve starověku až moc magicko-existenciální. Avšak i dnes je znalost

¹ Dosl. „nepozvedneš prázdňě/bezcenně/nadarmo Boží jméno“. Tak např. kralický překlad.

něčího jména prostředkem také moci: Druhého můžeme volat, rozptylovat, urážet, pomlouvat. I dnes je znalost jména svým způsobem klíčem k osobnosti, je výrazem důvěrného přístupu k jeho nositeli. Učitelům ve škole neříkáme křestním jménem. Rodičům se donedávna také běžně vykalo. A ani dnes jim děti neříkávají křestním jménem, nýbrž je oslovují jejich rolí („tati“, „mami“),

Pokud známe něčí jméno, lze o něm i dnes získat takřka všechny ostatní informace - zejména pokud máme známé např. u policie. I dnes je jméno branou k člověku, dává velikou moc. Moc, která bývá snadno zneužita.

Proto tolik jmen postav v Písmu svatém daroval Hospodin. Buď je jejich jméno rovnou „předurčeno“ - např. Immanuel/Ježíš, nebo jejich jméno Hospodin změnil - Abram, Sára atd. Pokud je totiž znalost jména prostředek k nadvládě nad daným objektem, pak pojmenování tohoto objektu („vtisknutí jména“) je přímo touto mocí. Proto člověk pojmenovává „všechna“ zvířata v Gn 2. Proto tak činí z Boží vůle (Gn 2, 18-19)!

Vhodnou ilustrací budiž pověst o rabbim Löwovi a jeho golemovi. Golem byl v této pověsti ožívován kouzelným šemem. Šém je slovo hebrejské a znamená dosl. „jméno“. Golem byl tedy ožívován vložením „jména“ - a také poslouchal jen toho, kdo mu toto jméno „dal“.

Zneužití

Podobně jako i jiné směrovky Desatera, i tato má svou „laickou“ verzi: Hlavně neříkat „Bože“. Nebo „JežíšiKriste“. Nebo „Panenko Marija.“ A, jak už to u zjednodušených verzí bývá, v podstatě se zcela míjí s původním úmyslem.

Boží jméno nebereme nadarmo jen proto, že zvoláme „Pane Bože“. 1) Bůh není Boží jméno. To je titul - viz první směrovka Desatera a výklad k němu. 2) Právě takovýmto (nebo obdobným) oslovením začíná většina modliteb.

Samotné takové zvolání tedy nevádí. Kdy tedy nastává problém? Opět velmi pomůže přesný překlad, např. Kralický:

„Nepozvedneš/Nevezmeš jména Hospodina Boha svého nadarmo...“. Ono „nadarmo“ lze také přeložit jako „prázdňě, bezcenně, ne-k-dobrému-účelu“. Desatero tedy zapovídá zmocňovat se Božího jména bezmyšlenkovitě, nerozmyšleně, prázdňě, manipulativně, k něčemu zlému. Zbytečně. Např. k přísaze nebo slibu, který hodlám nedodržet. K ohánění se Boží autoritou jako prorok Chananjáš. Nebo prostě k bezmyšlenkovitému volání po Bohu.

To tedy znamená, že když se kopnu do palce u nohy a bolesti zakřičím „Pane Bože“, je to vlastně v pořádku. Vždyť jde o vyjádření veliké bolesti, kterou svěřuji svému Stvořiteli. Neboť to není „prázdňě“ zvolání, bezmyšlenkovité až neuvědomělé užití jména Hospodinova. Natožpak ke špatnému účelu.

Je tedy zcela v pořádku právě k Bohu volat ve chvílích frustrace a utrpení. A právě Hospodinovo jméno užívat. Ježíš Kristus volal k Bohu úplně stejně!

Naopak jde toto slovo Desatera proti zcela neuvědomělému „panbíčkování“. Proti zcela neuvědomělým „ježišikriste“. Představme si, že bychom v takových chvílích volali třeba „Petře, Jano, Vladimíre“. Jak nesmyslné, hloupé a absurdní. Avšak ve chvílích bolesti či radosti spojených s těmito osobami je zcela v pořádku je oslovit a vyjádřit své prožívání. Stejně vůči Hospodinu, kterého se týkají všechny naše radosti i bolesti. I ty, které považujeme za zcela banální!

Ještě silněji pak toto slovo platí proti zcela vědomým zneužitím těchto slov. Protože mnoho lidí se Bohem a Kristem ohání neustále. Ale jen proto, aby vypadali zbožně, uctivě či důvěryhodně. A to je magie, protože zneužívání čehokoli pouze ke svým sobeckým účelům.

Trest

Stejně jako druhá směřovka Desatera, i třetí obsahuje hrozbu trestem. Se jmény se vždy manipulovalo. Je otázka jestli dnes víc než dříve, ale vždy až příliš často. A se jmény božstev pak dvojnásob.

Hospodin však není Bohem malicherným, který by si dělal čárku za každé naše prázdné zvolání. Avšak pokud se nekrotíme a neusilujeme o nepozvedání Božího jména nadarmo, pak je jasné, že i naše víra v Boha je jen vírou manipulativní. O to jasnější je to Vševědoucímu. A podle toho se s námi vypořádá. Výstižnými slovy herce Jiřího Bartošky z jeho role Boha v pohádce Anděl Páně 1: „Blbce ze mě nikdo dělat nebude.“

Avšak pokud usilujeme o dodržování Desatera, spějeme k dokonalosti i ve zcela všední mluvě, pak nám Hospodin jistě nějaké to slovní škobrtnutí odpouští.

Nakonec, stejně jako u každého Božího slova: Je pro naši ochranu. Pro naši svobodu. Pro náš prospěch. Není ochranou Hospodina. Bohu zneužíváním jeho jména nemůžeme ublížit ani uškodit. Ale můžeme ublížit lidem kolem nás. Můžeme tím ublížit sami sobě. Třeba domněním, že když budu hodně mluvit o Bohu, tak se dostanu do nebíčka. Nebo domněním, že na tom Hospodinu záleží. Nebo domněním, že znám nějaké tajemství, které mě činí mocnějším a lepším, než ostatním - jméno Hospodinovo.

Bohu je vposledu jedno, jak ho oslovujeme. Hospodinu záleží na tom, s jakou motivací a s jakým cílem to děláme. Správnou motivací a cílem je právě upřímný a láskyplný vztah se Stvořitelem světa, s Vykupitelem všech lidí.

Ilustrující příběh

Vybraný oddíl z knihy proroka Jeremjáše hezky ukazuje, co původně znamenalo „brát Boží jméno nadarmo“: Falešný prorok se jím oháněl, aby mu lidé věřili. Aby ho měli za důležitého, pravdivého, aby ho poslouchali. A že si celé své proroctví vymyslel? To mu bylo zřejmě úplně jedno. Hlavně, že ho lidé poslouchali, hlavně že měl pocit smyslu, moci a uplatnění. Že ho lidé měli rádi. Hlavně že přinesl evangelium - dobrou zprávu. No a co, že vylhanou...

Podle toho se s ním Hospodin také vyrovnal: V závěru příběhu je Chananjášovi vyměřen rok života. To proto, aby se mohl ještě obrátit (srv. předchozí směrovku Desatera!). Po roce však

Chananjáš zemřel, neboť se ze svého zneužívání Božího jména nekál.

Vůbec nešlo o to, jestli někde zvolal „Pane Bože“.

Závěr

Je zcela správné vést lidi k tomu, aby si Hospodina nebrali do pusy jen tak, ba dokonce nevědoměle. Kultivujme lidskou společnost! Avšak neděsme je tím, že když někdo jednou za čas zvolá „ježišikriste“, tak ho Hospodin zatratil. Natožpak abychom tím samým děsili sami sebe.

I tato směrovka míří a směřuje nás ke svobodě. Ne k novému otroctví „hlavně něco neříkat“. Hospodin nám své jméno nikdy zjevit nemusel - a tato směrovka nemusela vůbec existovat. Avšak Hospodin ví, že potřebujeme znát jeho jméno. Že je nám velkou pomocí. Že je pro nás užívání Hospodinova jména velkou svobodou.

Nikoli otroctvím strachu, abychom se náhodou někde nepodřekli! Je nápadné, že SZ i NZ si ve vyjadřování žádné velké servítky nebere... Tak i my užívejme s radostí znalost jména našeho Boha. A nepodléhejme otroctví „hlavně nesmím něco říct“.

Píseň: S228 - Ó, Pane můj + **Modlitba Páně**

Rozhovor

Příště: Ex 20, 1-2+8-11